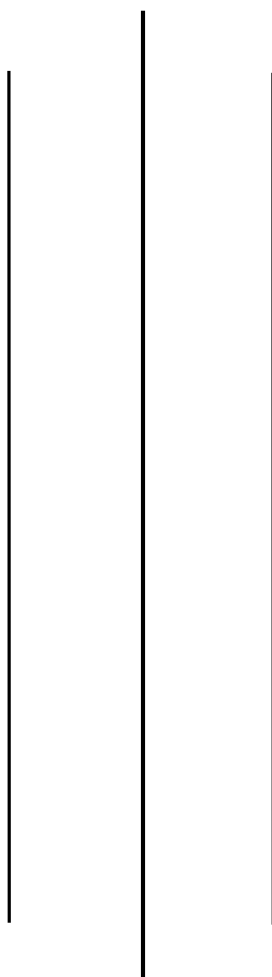

बर्दिबास अस्पतालको अध्ययन तथा सुझाव प्रतिवेदन

पेश गरेको कार्यालय: बर्दिबास नगरपालिका नगरकार्यपालिकाको कार्यालय, बर्दिबास, महोत्तरी
पेश गरेको मिति: २०८१/१०/१४

विषय सूची:

१. परिचय.....	1
२. अध्ययनको पृष्ठभूमी:.....	1
३. अध्ययन समिति गठन:.....	1
४. अध्ययनको उद्देश्य तथा कार्यशर्त:.....	1
५. अध्ययनको सीमा:.....	2
६. अध्ययनको विधि:.....	2
७. अध्ययनबाट देखिन आएको व्यहोरा:.....	2-6
क) फार्मैसी सम्बन्धी सेवा प्रवाह व्यवस्थापनको अवस्था:	
ख) प्रयोगशाला सम्बन्धी सेवा प्रवाह व्यवस्थापनको अवस्था:	
ग) नगर अस्पतालको आय/व्यय व्यवस्थापनको अवस्था:	
घ) समग्र अस्पतालको वर्तमान अवस्था:	
८. समस्याको पहिचान:.....	6-8
क) फार्मैसी सम्बन्धी सेवा प्रवाह व्यवस्थापन सम्बन्धमा:	
ख) प्रयोगशाला सम्बन्धी सेवा प्रवाह व्यवस्थापन सम्बन्धमा:	
ग) आय/व्यय व्यवस्थापन सम्बन्धी:	
घ) समग्र अस्पतालको व्यवस्थापन सम्बन्धी:	
९. समस्याको सम्भावित कारणहरू:.....	8-9
क) फार्मैसी सम्बन्धी सेवा प्रवाह व्यवस्थापन सम्बन्धमा:	
ख) प्रयोगशाला सम्बन्धी सेवा प्रवाह व्यवस्थापन सम्बन्धमा:	
ग) आय/व्यय व्यवस्थापन सम्बन्धमा:	
घ) समग्र अस्पतालको व्यवस्थापन सम्बन्धमा:	
१०. सुझावहरू:.....	9-13
११. निष्कर्ष:.....	13

१. परिचय:

बि.सं. २०३८ सालमा इलाका हेल्थ पोष्ट बर्दिबासको रूपमा तत्कालिन बर्दिबास गाँउ पञ्चायतमा स्थापित स्वास्थ्य संस्थालाई नेपाल सरकार मन्त्री परिषद्को मिति २०६५/०४/२९ गतेको निर्णय अनुसार १५ शैय्या प्राथमिक अस्पतालको रूपमा स्तरोन्नती गरिएको हो ।

वार्षिक औषत २८००० नागरिकहरूलाई प्रत्यक्ष सेवा पुर्याइ रहेको बर्दिबास अस्पतालबाट बर्दिबास नगरपालिकाका मात्र नभई आसपासका स्थानीय तहका र छिमेकी जिल्लाहरू समेतका उल्लेख्य संख्याका नागरिकहरूले लाभ लिईरहेका छन् ।

नेपाल सरकारबाट २८ जनाको दरबन्दी रहने १५ शैय्याको अस्पतालको रूपमा स्वीकृत भएको यस अस्पताल, बर्दिबास नगरपालिकाको गौरवको कार्यक्रम अन्तर्गत समेत रहेकोले बर्दिबास नगरपालिकाको अगुवाईमा बढी भन्दा बढी नागरिकलाई सेवा पुर्याउने उद्देश्यले हाल ११३ जना जनशक्ति व्यवस्थापन गरि ५०+ शैय्याको क्षमतामा संचालित रहि आएको छ ।

२. अध्ययनको पृष्ठभूमी:

बर्दिबास नगरपालिका अन्तर्गत रहेको बर्दिबास अस्पतालबाट प्रवाह भईरहेको सेवा सम्बन्धमा तथा नगर अस्पतालको अन्य व्यवस्थापकीय कार्यलाई थप व्यवस्थित बनाउनु पर्ने सम्बन्धमा विभिन्न सरोकारवाला, सेवाग्राही तथा नगरवासीहरूबाट राय, प्रतिक्रिया, गुनासो तथा सुझावहरू समेत प्राप्त भएको सन्दर्भमा नगर अस्पतालको सेवा प्रवाह तथा समग्र अस्पताल व्यवस्थापन सम्बन्धमा अध्ययन गरी समस्याहरूको पहिचान गर्दै सेवालाई थप व्यवस्थापन गर्ने सम्बन्धी यथार्थपरक सुझावहरू पेश गर्न वाञ्छनिय देखिएकाले यो अध्ययन तथा सुझाव प्रतिवेदन पेश गरिएको छ ।

३. अध्ययन समिति गठन:

अधिकृत सातौ श्री दिपेश कुमार काफ्ले	-	संयोजक
अधिकृत सातौ श्री संजिव बराल	-	सदस्य
अधिकृत छैठौ श्री दिपक राज पौडेल	-	सदस्य
अधिकृत छैठौ श्री रामबाबु यादव	-	सदस्य सचिव

४. अध्ययनको उद्देश्य तथा कार्यशर्त:

मुलभूत रूपमा यो अध्ययनको उद्देश्य देहाय बमोजिम रहेको छ ।

- फार्मसी सम्बन्धी सेवा प्रवाह व्यवस्थापन,
- प्रयोगशाला सम्बन्धी सेवा प्रवाह व्यवस्थापन,

- नगर अस्पतालको आय/व्यव विज्ञेपण,
- ड्युटी रोष्टर तथा प्रशासनिक व्यवस्थापन,
- समग्र अस्पताल व्यवस्थापन ।

५. अध्ययनको सीमा:

मिति २०८१/०९/११ गतेका दिन बर्दिबास नगरपालिका, नगर कार्यपालिकाको कार्यालयले समिति गठन गरि बर्दिबास नगर अस्पतालको सेवा प्रवाह व्यवस्थापन सम्बन्धमा अध्ययन गरी सुझाव सहितको प्रतिवेदन माग गरिएकोमा गठित समितिका संयोजक लगायत सम्पूर्ण सदस्यहरु कार्यालयको नियमित कामकाज गर्दै सो सम्बन्धी अध्ययन कार्य पनि संगसंगै संचालन गर्नु पर्ने भएकाले समयको सिमितताले नगर अस्पतालसंग आवद्ध अस्पताल व्यवस्थापन समिति, मे.सु., मेडिकल अफिसर लगायत अन्य चिकित्सक, स्वास्थ्यकर्मी तथा अस्पताल प्रशासन, फार्मेसी तथा प्रयोगशाला शाखा प्रमुख, सेवाग्राही संग सोधपुछ, आय/व्ययको विवरण प्राप्ती र सोको विस्तृत अध्ययन, स्थलगत अध्ययन भ्रमण गरी अन्य अस्पतालसंगको तुलनात्मक प्रतिवेदन, पर्याप्त अन्तरकृया तथा छलफल गरी तथ्यहरुको संकलन र विज्ञेपण आदि गर्नु पर्ने व्यापक कार्यहरुको लागि आवश्यक समय, विज्ञता र श्रोत साधनको अपर्याप्तताको बाबजुत कार्यशर्तमा तोकिएको मुख्य विषयसंग सम्बन्धित तथ्यहरुको प्राप्तीका लागि अधिकतम अध्ययन, अवलोकन, छलफल तथा कागजातहरुको संकलन र सो को यथार्थपरक विज्ञेपण गरिएको छ ।

६. अध्ययनको विधि:

- स्थलगत अवलोकन
- छलफल तथा अन्तरकृया
- सामुहिक छलफल
- अभिलेख/दस्तावेजहरुको अध्ययन
- तथ्यांक संकलन र विज्ञेपण

७. अध्ययनबाट देखिनआएको व्यहोरा:

क) फार्मेसी सम्बन्धी सेवा प्रवाह व्यवस्थापनको अवस्था:

- आधारभूत स्वास्थ्य सेवा संग सम्बन्धित निःशुल्क औषधी तथा स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रम तर्फका औषधीहरुको वितरण हुदै आएको,

- सहायक स्तर पाचौं तह (सि.अ.हे.ब.) का स्थायी कर्मचारीको नेतृत्वमा फार्मैसी सहायकहरु समेत हाल ६ जना कर्मचारीहरु मार्फत २४ घण्टे सेवा प्रवाह भै रहेको,
- Medipro Software मार्फत सेवा प्रवाहको Digitization भएको,
- गत आ.व. २०८०/८१ मा बीमामा आवद्ध सेवाग्राहीको औषधी तथा सेवा वापत स्वास्थ्य बीमा बोर्डसँग रु. ४४,१४,९०६/९० दाबी गरिएकोमा चालु आ.व. (२०८१/८२) को पुष मसान्त सम्म सो वापत रु.३८,८५९९२/५१ दाबी गरिएको,

ख) प्रयोगशाला सम्बन्धी सेवा प्रवाह व्यवस्थापनको अवस्था:

- Biochemistry, Serology, Hematology, HbA1C, Sodium, Potassium लगायत विभिन्न ६५ प्रकारका जाँचहरु भई रहेको,
- जाडो मौषममा प्रति दिन औषत ६५ जना बिरामीको जाँच तथा गर्मि मौषममा प्रति दिन औषत ९० जना बिरामीको जाँच हुने गरेको,
- अधिकृत सातौं स्तरका स्थायी कर्मचारीको नेतृत्वमा हाल ८ जना कर्मचारीहरुबाट २४ घण्टे सेवा संचालनमा रहेको,
- आवश्यक उपकरणहरु यथेष्ट मात्रामा उपलब्ध रहेको (१५ शैय्या अस्पताल संचालनको लागि)
- गुणस्तर नियन्त्रणको लागि आवश्यक प्रविधि तथा उपकरणहरु प्रयोगशालामा उपलब्ध रहेको ।
- Manual Recording System प्रचलनमा रहेको तर Computerized Reporting रहेको,
- प्रयोगशालामा लाग्न सक्ने सम्भावित समयको जानकारी सर्वसाधारणले देख्ने गरि टाँस गरिएको, आकस्मिक बिरामी र अन्य बिरामीको लागि Turnaround Time छुट्टाछुट्टै रहेको,
- नगर अस्पतालको आन्तरिक आय संकलनमा महत्वपूर्ण योगदान रहेको ।

ग) नगर अस्पतालको आय/व्यय व्यवस्थापनको अवस्था:

- नगर अस्पतालको आ.व. २०८१/८२ पुष मसान्त सम्मको आर्थिक विवरण देहाय अनुसार रहेको छ,

एकिकृत आयव्यय विवरण २०८१/८२ पुस मसान्त

विवरण	शिर्षक	आम्दानी	जम्मा	शिर्षक	खर्च	जम्मा
१	अन्तरिक आम्दानी		९६९५१६४.१४	अस्पतालको आन्तरिक तर्फ खर्च	८९८०६८९.	
	गत वर्षको अल्या	२,४१४,०३३.१४		स्वास्थ्य बिमा	१०५८६८९.	
	अस्पताल तर्फ	७०४००१७.०		निक साइमान्स	१४२४६१६.००	
	घर भाडा (कमल खाजा, साझा)	२१८११४		आमा सुरक्षा	७७८०५४	
	रारा प्राविधिक(OJT)	२३०००		कुल खर्च		१२२४२०४०.
२	स्वास्थ्य बिमा		२५०१७००	बैंक मौज्दात		४५१७८२७.८४
	गत वर्षको अल्या	१७८६३३७		अस्पतालको आन्तरिक तर्फ खर्च	७१४४७५.१४	
	स्वास्थ्य बिमा बोर्ड	७१५३६३		स्वास्थ्य बिमा	१४४३०९९	
	नगद	०		निक साइमान्स	३७१८९९	
३	निक साइमान्स		१७९६५१५.	आमा सुरक्षा	१९८८४३४.७	
	गत वर्षको अल्या	३३९६१४.००				
	कर्मचारी पारिश्रमिक	११०५३०९.				
	घर भाडा	३५१६००.				
४	आमा सुरक्षा कार्यक्रम	२७६६४८८.७	२७६६४८८.७			
	जम्मा	१६७५९८६७.८४	१६७५९८६७.८४	जम्मा	१६७५९८६७.८४	१६७५९८६७.८४

- अस्पताल व्यवस्थापन समितिका अध्यक्ष, मे. सु. र आर्थिक प्रशासन प्रमुखको संयुक्त दस्तखतबाट खाता संचालन हुने गरेको,
- महालेखा परीक्षकको कार्यालयबाट नियमित रूपमा (आ.व. २०८०/८१ सम्मको) अन्तिम लेखा परीक्षण भएको,
- अस्पतालबाट औषधी (स्वास्थ्य बीमा कार्यक्रम समेतको) तथा प्रयोगशाला सम्बन्धी सामग्री खरिद, अस्पताल व्यवस्थापन समितिबाट भर्ना भएका कर्मचारीहरुको पारिश्रमिक तथा अन्य सुविधा सम्बन्धी, मसलन्द, मर्मत सम्भार लगायत अन्य आवश्यक वस्तु तथा सेवाको खरिद सम्बन्धी शिर्षकमा आर्थिक कारोबार हुने गरेको,
- नगर सभाबाट स्वीकृत आर्थिक ऐनमा उल्लेखित दररेटहरु प्रयोग गरि अस्पतालको विभिन्न सेवाका शुल्कहरु प्रचलनमा रहेको,

घ) समग्र अस्पतालको वर्तमान अवस्था:

- बर्दिबास अस्पतालको स्वीकृत दरबन्दी संरचना अनुसार २८ जनाको दरबन्दी रहेकोमा हाल मे.सु.-१, ना.सु.-१, स.लेखापाल-१, हलुका सवारी चालक-६ गरी ९ पद रिक्त रहि १९ पद मात्र पदपूर्ति रहेको ।
- हाल बर्दिबास अस्पतालबाट देहायका स्वास्थ्य सेवा हरु प्रदान हुदै आई रहेको

क्र.सं.	सेवाको विवरण	क्र.सं.	सेवाको विवरण
१	जनरल ओ.पि.डी. सेवा	११	ई.सि.जि. सेवा (२४ घण्टा)
२	ईमर्जेन्सी सेवा (२४ घण्टा)	१२	फार्मेसी/स्वास्थ्य बीमा सेवा (२४

			घण्टा)
३	मेडिसिन ओ.पि.डी. सेवा	१३	भर्ना बिरामी सेवा IPD
४	प्रसुती तथा स्त्री रोग सेवा (२४ घण्टा)	१४	सामाजिक सुरक्षा, जेरियाट्रिक तथा एकद्वार संकट व्यवस्थापन सेवा
५	नवजात शिशु तथा बाल रोग सेवा (२४ घण्टा)	१५	मातृ शिशु, परिवार नियोजन तथा सुरक्षित गर्भपतन सेवा
६	SNCU सेवा	१६	विस्तारित खोप तथा रेविज खोप सेवा
७	दात, मुख तथा गिजा रोग सेवा	१७	किशोरकिशोरी मैत्री स्वास्थ्य सेवा
८	प्रयोगशाला सेवा (२४ घण्टा)	१८	डट्स सेवा
९	एक्स रे सेवा (२४ घण्टा)	१९	पोष्टमार्टम सेवा
१०	भिडियो एक्स रे सेवा	२०	शल्यकृया सेवा

उल्लेखित सेवा प्रवाह गर्न देहाय अनुसारका जनशक्तिहरुको व्यवस्थापन गरिएको

क्र.सं.	जनशक्तिको विवरण	संख्या	कैफियत
१	विशेषज्ञ चिकित्सक	८	८ -करार/ज्यालादारी-केस बेस
२	मेडिकल अफिसर	१२	२ -स्थायी, १० -छात्रवृत्ती करार
३	नर्स	१९	५ -स्थायी, १४ -ज्यालादारी
४	हेल्थ असिष्टेन्ट	४	२ -स्थायी, २ -ज्यालादारी
५	अ.न.मि.	८	३ -स्थायी, ५ -ज्यालादारी
६	सि.अ.हे.ब.	४	४ -स्थायी
७	अ.हे.ब.	९	९ -ज्यालादारी
८	एनेस्थेसिया सहायक	१	१ -स्थायी
९	साहायक फर्मेसी	४	४ -ज्यालादारी
१०	डेन्टल हाईजेनिष्ट	१	१ -ज्यालादारी
११	ल्याब टेक्निसियन	३	१ -स्थायी, २ -ज्यालादारी
१२	ल्याब असिस्टेन्ट	५	१ -स्थायी, ४ -ज्यालादारी
१३	रेडियोग्राफर	५	१ -स्थायी, ४ -ज्यालादारी
१४	बायोमेडिकल टेक्निसियन	१	१ -करार

१५	स.लेखापाल	१	१ -कामकाज
१६	सहायक कम्प्युटर अपरेटर	४	४ -ज्यालादारी
१७	कार्यालय सहयोगी	३	३ -ज्यालादारी
१८	सरसफाईकर्मी	१५	१५ -ज्यालादारी
१९	माली	१	१ -ज्यालादारी
२०	इलेक्ट्रिसियन	१	१ -ज्यालादारी
२१	एम्बुलेन्स ड्राईभर	२	२ -करार
२२	नगर प्रहरी	२	२ -करार

- हाल अस्पतालमा देहाय अनुसार ५६ बेड संचालनमा रहेको
ईमर्जेन्सी सेवा तर्फ - १० बेड
भर्ना बिरामी सेवा तर्फ (IPD) - १७ बेड
मेटरनिटी सेवा तर्फ - २६ बेड
SNCUसेवा तर्फ - ३ बेड
- अस्पताल स्थापनकाल देखि हाल सम्म १०२६ वटा शल्यकृया सम्पन्न भएकोमा चालु आ.व.को दोश्रो चौमासिक सम्ममा २६८ वटा शल्यकृया सम्पन्न भएको,

८. समस्याको पहिचान:

क) फार्मसी सम्बन्धी सेवा प्रवाह व्यवस्थापन सम्बन्धमा:

- निःशुल्क औषधी तथा बीमा सम्बद्ध औषधीको भण्डारण तथा वितरण कक्ष एउटै रहेको,
- विशेषज्ञ चिकित्सक तथा मेडिकल अफिसरहरुले बिरामी जाँच गरी सिफारिश गर्ने सम्पूर्ण औषधीहरु उपलब्ध नभएको,
- नियमित रुपमा सेवन गर्नु पर्ने औषधीहरु सेवाग्राहीलाई एक पटकमा ३ महिना सम्म पुग्ने गरी उपलब्ध गराउनु पर्ने व्यवस्था रहेता पनि करिब १ महिना सम्म मात्र पुग्ने गरि उपलब्ध गराउने गरिएको,
- स्वास्थ्य बीमाको Service Package मा १२८९ प्रकारका औषधी तथा २५ प्रकारका सर्जिकल सामग्रीहरु सूचीकृत भएता पनि सेवा प्रवाहको क्षेत्र तथा मागको Trend को आधारमा करिब ३५० प्रकारका औषधी तथा सर्जिकल सामग्रीहरु मात्र मौज्दात रहेको,

ख) प्रयोगशाला सम्बन्धमा:

- प्रयोगशाला कक्ष सौधुरो रहेको,
- वर्तमान सेवा प्रवाहको दर र चापको आधारमा आवश्यक उपकरणहरूको पर्याप्तता नरहेको,
- २४ घण्टे प्रयोगशाला सेवा व्यवस्थापनको लागि थप जनशक्तिको आवश्यकता रहेको,
- विशेषज्ञ चिकित्सक तथा मेडिकल अधिकृतहरूले विरामी जाँच गरी बारम्बार सिफारिस गर्ने केही विशेष प्रकृतीका प्रयोगशाला सम्बन्धी जाँचहरू सम्बन्धी सेवा उपलब्ध नरहेको (उदाहरण: Vitamin B12, Thyroid, S.Ferritin, Culture तथा अन्य Body Fluid सम्बन्धी जाँचहरू)
- Reagent तथा Kit लगायत अन्य प्रयोगशाला सामग्रीहरू समय समयमा अनुपलब्ध हुने गरेको,
- प्रयोगशालामा विरामीको लागि छुट्टै शौचालय नरहेको,
- बैकल्पिक विद्युतिय व्यवस्थापन नरहेको

ग) आय/व्यय व्यवस्थापन सम्बन्धमा:

- वार्षिक खरिद योजना स्वीकृत नगराई खरिद कार्य संचालन गरेको,
- कार्यविधि नबनाई अस्पताल व्यवस्थापन समितिको निर्णयबाट चिकित्सक तथा कर्मचारीहरूलाई थप पारिश्रमिक र प्रोत्साहन भत्ता दिने गरेको,
- सेवा अवरुद्ध हुने अवस्था श्रृजना भएमा मात्र खरिद गरि सेवा संचालन गर्ने प्रवृत्ती रहेको,
- खरिद कार्यमा सरोकारवालासँग समन्वयको कमि रहेको,
- एउटै शिर्षकमा अस्पतालसँग सम्बन्धित बजेट नगरपालिका र अस्पताल व्यवस्थापन समितिले विनियोजन गरेको अवस्थामा खरिद कार्यमा द्विविधा श्रृजना भई समयमा खरिद हुन नसकेको,
- १५ शैय्याको लागि स्वीकृत अस्पताल हाल ५०+ शैय्याको क्षमतामा संचालन भई रहेकोले अस्पताल तथा नगरपालिकालाई थप आर्थिक भार बढ्दै गएको,

घ) समग्र अस्पतालको वर्तमान अवस्था:

- अस्पतालको प्रशासन तथा लेखा प्रमुख नै पूर्णकालिन जानशक्ति नरहेकोले अस्पतालको प्रशासनीक व्यवस्थापन चुस्त रहन नसकेको,
- म्याद समाप्त भएका औषधी तथा पुराना काम नलाग्ने (लिलाम योग्य) सामग्रीहरूको उचित व्यवस्थापन हुन नसकेको,
- अस्पतालको लागि छुट्टै लन्ड्री वा लुगा धुने कक्षको व्यवस्थापन नभएको,
- लिफ्ट/-याम को व्यवस्थापन नभएको,
- अस्पताल तथा स्वास्थ्य जन्य फोहोर व्यवस्थापनको उचित प्रबन्ध नरहेको,
- नियमित विद्युत आपूर्ति नहुनु,

- Portable X ray मेशिन नभएकोले ईमर्जेन्सीमा भर्ना भएका विरामीहरूलाई सेवा प्रवाहमा कठिनाई भएको,
- X-ray कोठाको Radiation Survey हाल सम्म पनि नभएको तथा Radiation Monitoring Device उपलब्ध नभएको,

९. समस्याको सम्भावित कारणहरु:

क) फार्मसी सम्बन्धी सेवा प्रवाह व्यवस्थापन सम्बन्धमा:

- औषधीहरुको नियमित आपूर्ति नहुनु,
- बीमा बोर्डबाट दाबी बमोजिमको रकम समयमा प्राप्त नहुनु (करिब रु.६०,००,०००।- भुक्तान लिन बाँकी रहेको),
- चिकित्सकबाट सिफारिश भएका सम्पूर्ण औषधीहरु अस्पताल फार्मसीबाट उपलब्ध गराईने प्रकृतिको नहुनु (जस्तै Vitamin जस्ता औषधीजन्य खाद्य सामग्रीहरु),
- वार्षिक खरिद योजना बनाई औषधी खरिद नहुनु,
- Generic Prescriptionका कारण समेत वितरणमा समस्या हुनु,
- केही मानवीय त्रुटी हुन सक्ने (अस्पताल कर्मचारी र अस्पताल बाहिरका Pharmacyपसल हरु बीच Link Up हुन सक्ने),

ख) प्रयोगशाला सम्बन्धी सेवा प्रवाह व्यवस्थापन सम्बन्धमा:

- अस्पतालको सेवा प्रवाहमा व्यापक विस्तार भई विरामीको चाप दिनानुदिन बढ्दो क्रममा रहकोले सेवाको माग र आवश्यकता अनुसार जनशक्ति, उपकरण तथा प्रयोगशाला कक्ष विस्तारको आवश्यकता महशुस भएको (१५ शैय्याको लागि स्वीकृत अस्पतालले हाल ५०+ शैय्याको सेवा प्रवाह गरि रहेको),
- Reagent तथा Kit लगायत अन्य प्रयोगशाला सामग्रीहरुको नियमित आपूर्ति नभएको,
- Fully Computerized Recording System नरहेको,

ग) आय/व्यय व्यवस्थापन सम्बन्धमा:

- खरिद गुरु योजना र वार्षिक खरिद योजना नै नहुनु,
- प्रोत्साहन भत्ता, थप सुविधा, विशेषज्ञ चिकित्सा सेवाको पारिश्रमिक लगायतका सुविधा सम्बद्ध स्पष्ट कार्यविधी नहुनु,
- बजेट विनियोजन गरि खरिद गर्ने कार्यमा अस्पताल व्यवस्थापन र नगरपालिकाबीच समन्वय र संचारमा अभाव भई निर्णयमा ढीला सुस्ति हुनु,
- खर्चको आवश्यकता बढ्दै जानु तर आम्दानीको श्रोत व्यवस्थापनमा सिमितता हुनु,
- खरिद कार्य संचालन गर्न आवश्यक दक्ष जनशक्तिको अभाव हुनु,

- श्रोतको उपलब्धता तथा क्षमता बिना आर्थिक दायित्व श्रृजना हुदै जानु,

घ) समग्र अस्पताल व्यवस्थापन सम्बन्धमा:

- अस्पतालको लागि Dedicated विद्युत आपूर्ति (Transformer) को व्यवस्था नभएको, वैकल्पिक विद्युत व्यवस्थापनको उचित प्रबन्ध नभएको,
- नगर अस्पतालको आन्तरिक आम्दानी न्यून रहनु तथा १५ शैय्या भन्दा बढी क्षमतामा विशेषज्ञ जनशक्ती सहित अस्पताल संचालन हुनु,
- अस्पतालको हाल सम्म पनि जिन्सी निरीक्षण नहुनु,
- सामान्य निर्माण जन्य कार्यको लागत अनुमान तयारी तथा ड्रईङ तथा डिजाईन गर्ने प्राविधिक जनशक्तीको अभाव हुनु,
- अस्पताल प्रशासन, अस्पताल व्यवस्थापन समिति र नगरपालिकाबीच नियमित समन्वय तथा संचारको अभाव हुनु,
- अस्पतालको वर्तमान अवस्था, विरामीको चाप तथा प्रवाह भई रहेको सेवा व्यवस्थापन गर्नलाई आवश्यक जनशक्तीको संगठन संरचना नरहेको,
- अस्पतालको दिगो व्यवस्थापन गर्न तथा अस्पताललाई आत्मनिर्भर बनाउने कार्य योजना नरहेको,

१०. सुझावहरू:

अध्ययन अनुगमन गरी सुझाव सहितको प्रतिवेदन पेश गर्न गठन भएको यस समितिले कार्यशर्तमा उल्लेख भएका विषयहरूको वर्तमान अवस्थाको माथि उल्लेखित विधि मार्फत अध्ययन अनुगमन गरी समस्या तथा सोको सम्भावित कारणहरू समेत पहिचान गरी अस्पताल प्रशासन तथा अस्पतालबाट भई रहेका सेवा प्रवाहहरूलाई थप व्यवस्थित बनाउन देहाय बमोजिमको सुझाव पेश गरेका छौं ।

- बर्दिबास नगरपालिकाको आन्तरिक श्रोत र बर्दिबास अस्पतालको आन्तरिक श्रोत समेतलाई विश्लेषण गर्दा हाल बर्दिबास अस्पतालबाट प्रवाह हुदै आएका सेवाहरू व्यवस्थापन गर्न कठिनाई हुने देखिएकाले सम्बन्धित निकायसँग समन्वय गरी अस्पतालको स्तरोन्नतीको लागि पहल गर्नु पर्ने,
- नगरपालिका कै मातहतमा नगर अस्पताल संचालन गर्ने अवस्थामा हाल अस्पतालबाट प्रवाह भई रहेको सेवा अनुसारको संगठन संरचना निर्माणको लागि नगर अस्पतालको संगठन तथा व्यवस्थापन सर्भेक्षण निर्माण गरी सो बमोजिम जनशक्ति लगायत अन्य आवश्यक वस्तु तथा सेवाको निरन्तर व्यवस्थापन गर्नु पर्ने,

- अस्पताल संचालन कार्यविधि निर्माण गरी लागू गर्नु पर्ने तथा जनशक्तिलाई दिईने प्रोत्साहन लगायतका अन्य सुविधाहरु समेतको स्पष्ट कार्यविधि निर्माण गर्नु पर्ने,
- अस्पतालबाट हुने वस्तु तथा सेवाको खरिदलाई व्यवस्थित गर्न खरिद गुरु योजना तयार गरी नगर सभाबाट वा वार्षिक खरिद योजना तयार गरी कार्यपालिकाबाट स्वीकृत गराई खरिद प्रकृया संचालन गर्नु पर्ने,
- अस्पतालबाट निःशुल्क तथा स्वास्थ्य बीमा तर्फका औषधीहरुको सूची सबैले देखे गरी छुट्टा छुट्टै राखी वितरणको व्यवस्था मिलाउनु पर्ने,
- अस्पताल परिसर नजिक रहेका Pharmacy तथा प्रयोगशालाहरुको नगरपालिका कार्यालयबाट नियमित अनुगमन गरी अस्पतालमा कार्यरत कर्मचारीहरुको स्वार्थ बाझिने अवस्था देखिएमा कारबाहीको दायरामा ल्याउनु पर्ने,
- अस्पताल व्यवस्थापन समितिको वर्तमान संरचनालाई छरितो तथा चुस्त संरचनामा परिमार्जन गरी नगरपालिका, अस्पताल व्यवस्थापन समिति र अस्पताल प्रशासनबीच नियमित समन्वय र संचार हुनु पर्ने,
- बर्दिबास नगरपालिका आसपासका जिल्ला भित्र र बाहिरका अन्य पालिकाहरुका (गौशाला न.पा., औरही न.पा., भंगाहा न.पा., मिथिला न.पा., बटेश्वर गा.पा., दुधौली न.पा., ईश्वरपुर न.पा. लगायत अन्य पालिकाहरु) उल्लेख्य संख्याका नागरिकहरुलाई स्वास्थ्य सेवा दिई रहेको अवस्थामा अस्पतालको सेवा प्रवाहलाई सुदृढ र नियमित बनाउन उक्त पालिकाहरुसँग समेत समन्वय हुन जरुरी देखिन्छ,
- सःशुल्क सेवा प्रवाह गर्न मिल्ने क्षेत्रमा न्यायोचित सेवा शुल्क निर्धारण/परिमार्जन गरी नगरबासीलाई विशेष सहूलियतको व्यवस्था मिलाईनु पर्ने,

नगरपालिका कार्यालय, अस्पताल व्यवस्थापन समिति र अस्पताल प्रशासनको समन्वय र सहकार्यमा अस्पतालबाट प्रवाह हुने सेवा तथा समग्र अस्पताललाई नै थप व्यवस्थित गर्न देहाय अनुसारका अन्य कार्यहरु समेत हुन जरुरी देखिन्छ,

- नगर अस्पतालबाट सेवा प्रवाह गर्दा नेपाल सरकारले तोके बमोजिम सुनिश्चित गर्नुपर्ने न्युनतम गुणस्तर सम्बन्धी मापदण्डका अतिरिक्त देहायका मापदण्डहरुको समेत पालना गर्नुपर्ने।
 - (क) बहिरंग विभागमा आउने विरामीको चापका आधारमा विरामी दर्ता, विशेषज्ञ परामर्श, निदानात्मक सेवाहरु र औषधि कक्षमा छिटो छरितो सेवा दिने व्यवस्था मिलाउनु पर्नेछ।

- (ख) नेपाल सरकारले निर्धारण गरेको मापदण्ड बमोजिम संक्रमण नियन्त्रणको व्यवस्था हुनु पर्ने र सो को नियमित र प्रभावकारी अनुगमन गर्नुपर्ने।
- (ग) अस्पतालले विभिन्न इकाईबाट प्रदान गर्ने स्वास्थ्य सेवाहरू गुणस्तरीयरूपमा संचालन गर्न कार्य संचालन निर्देशिका बनाई लागु गर्नुपर्ने।
- (घ) अस्पतालले बहिरंग सेवा प्रदान गर्ने चिकित्सकहरू उपलब्ध हुने समय तालिका (दिन र बार खुल्ने गरी) सबैले देख्ने ठाँउमा राखिएको हुनुपर्ने।
- (ङ) परिसर तथा सेवा दिने कक्षहरू नियमित रूपमा सफा सुगन्ध राखिएको हुनुपर्ने।
- (च) सेवा प्रदायक चिकित्सक तथा स्वास्थ्यकर्मीहरूको सुरक्षाका लागि विभिन्न सरुवा रोग विरुद्धको खोप तथा व्यक्तिगत सुरक्षाको व्यवस्था गरेको हुनुपर्ने।
- (छ) अस्पतालमा कार्यरत हरेक कर्मचारीको सेवा सर्त सम्बन्धी विनियम बनाई लागू गरेको हुनुपर्ने।
- (ज) अस्पतालले नेपाल सरकारबाट संचालित सेवा वा कार्यक्रम संचालन गर्दा नेपाल सरकारले तोकेको प्रोटोकल, मापदण्ड, निर्देशिका अनिवार्य रूपमा पालना गरेको हुनुपर्ने।
- (झ) अस्पतालमा रहेको आकस्मिक शैय्या क्षमताको आधारमा चिकित्सक तथा अन्य स्वास्थ्यकर्मीको व्यवस्था गरेको हुनुपर्ने र सो को विवरण सबैले देख्ने ठाँउमा राख्नुपर्ने।
- (ञ) आकस्मिक विभागबाट बिरामी भर्ना गर्ने, रिफर गर्ने, बिरामीको रेफरल प्रकृया र बिरामी सार्ने पद्धति स्पष्ट परिभाषित भएको हुनुपर्ने र सोको व्यहोरा बमोजिमको ढाँचा सबैले देख्ने ठाँउमा राख्नुपर्ने।
- (ट) अस्पतालले विपद व्यवस्थापनको कार्ययोजना बनाएको हुनुपर्नेछ।
- (ठ) प्रचलित कानूनमा उल्लेख भएका मापदण्ड बमोजिम गुणस्तरीय सेवा प्रदान गर्ने प्रतिवद्धता सहितको नागरिक वडापत्र सार्वजनिक गर्नुपर्ने।

- (ड) अस्पतालले वार्षिक रूपमा गुणस्तरीय सेवाको मापदण्ड पालना भए नभएको सम्बन्धमा स्व-मूल्यांकन गरी सुधार गर्नुपर्ने देखिएमा तत्काल सुधारको योजना बनाइ कार्यान्वयन गर्नुपर्ने।
- (ढ) प्रत्येक महिना नगरपालिकामा तोकिएको ढाँचामा विवरण र प्रतिवेदन बुझाउनु पर्ने।
- अस्पतालमा सोधपुछ कक्ष, गुनासो सुन्ने अधिकारी, गुनासो पेटिका हुनुपर्ने र हरेक हप्ता गुनासो पेटिका खोल्नु पर्ने।
 - अस्पतालमा वहिरड तथा अन्तरड सेवा दिइने स्थानहरूमा पर्याप्त मात्रामा विश्राम स्थल तथा विरामी कुरुवाको लागि कुरुवास्थलको व्यवस्था हुनुपर्ने।
 - अस्पतालमा २४ सै घण्टा सुरक्षा गार्डको व्यवस्था हुनुपर्ने। आपतकालिन अवस्थामा अन्य सुरक्षा निकायसंग समन्वय गर्ने संयन्त्रको व्यवस्था हुनुपर्ने। अस्पतालको आकस्मिक कक्ष, फार्मसी, वहिरड कक्ष, टिकट कक्ष लगायतको क्षेत्रमा सिसिटिभी जडान गरी कम्तिमा ३० दिनसम्मको रेकर्ड रहने व्यवस्था गरिएको हुनुपर्ने।
 - अस्पतालको लागि आवश्यक लत्ता कपडा, सरसफाई सामग्री, औजार, उपकरण तथा औषधिको न्युनतम मौज्जाद रहनुपर्ने र सो सामग्रीहरूको उपयुक्त भण्डारणका लागि आवश्यकता अनुसार रेफ्रिजेरेटर, एयर कण्डिसनर, उपयुक्त भेन्टिलेसन सहितको पर्याप्त भण्डार कक्षको व्यवस्था हुनुपर्ने। साथै आपतकालिन अवस्थामा प्रयोग हुने सामग्रीको भण्डारणका लागि कम्तिमा १ महिनाको लागि पुग्ने अलग्गै भण्डारण कक्षको व्यवस्था हुनुपर्ने।
 - अस्पताल हाताभिन्न प्रचलित कानून बमोजिम फार्मसी सेवा संचालन गरेको हुनुपर्नेछ, साथै अस्पतालको आन्तरिक आय वृद्धि र दिगो व्यवस्थापनका लागि कानून बमोजिम सःशुल्क फार्मसी संचालन गर्नु पर्ने आवश्यकता देखिन्छ।
 - अस्पतालको भौतिक पूर्वाधार, सवारी साधान, मेसीनरी औजार, यन्त्र उपकरण, विद्युतीय उपकरणको सेवा अवरुद्ध नहुने गरी नियमित मर्मत संभार गर्ने व्यवस्था मिलाइएको हुनुपर्नेछ। मर्मतको वार्षिक योजना तयार गरी सोही अनुसार कार्यान्वयन गरेको हुनुपर्ने। औजार उपकरणको इन्भेन्टी तथा मर्मत सम्भार गरेको विस्तृत विवरण सहितको सूची तयार गरि नगरपालिकामा पेश गरेको हुनुपर्ने।
 - अस्पतालमा २४ सै घण्टा विद्युत आपूर्तिको व्यवस्था हुनुको साथै व्याकअप प्रणालीको समेत व्यवस्था हुनुपर्ने।
 - अस्पताल हाताभिन्न पर्याप्त पानी र सावुन सहितको पर्याप्त संख्यामा कम्तिमा देहायको मापदण्ड बमोजिमको सफा शौचालयको व्यवस्था हुनुपर्ने।

बालबालिका मैत्री: सरसफाई हुनुका साथै ढोका समाउने ह्याण्डल, सिट, छेस्कनी र बस्ने सिट बालबालिकाले भेट्ने खालको हुनु पर्ने।

लैङ्गिक मैत्री: सरसफाई हुनुका साथै महिला र पुरुषको लागि छुट्टा छुट्टै शौचालयको व्यवस्था हुनु पर्नेछ र महिला शौचालयमा फोहोर फाल्ने ढकनी सहितको बाल्टि हुनु पर्ने ।

अपाङ्गता मैत्री: शौचालयमा सबै किसिमका अपाङ्गता भएका (दृष्टि विहिन, हिल चियर प्रयोग कर्ता) हरुका लागि अपाङ्गता मैत्री हुनुपर्ने।

जेष्ठ नागरिक मैत्री: जेष्ठ नागरिकको शौचालयमा कमोडको व्यवस्था हुनको साथै भित्तामा समाउनका लागि रेलिडको व्यवस्था हुनु पर्ने।

- अस्पतालमा विरामी भर्ना गरी बेडमा राखेर उपचार सेवा प्रवाह गर्दा स्वास्थ्यकर्मी तथा विरामी र सेवाग्राहीले प्रयोग गर्ने गाउन, एप्रोन, वेडसिट, पिलो कभर, टावेल लगायतका सामग्रीहरू सफा र सुरक्षित ढंगले धुलाई गर्न उपयुक्त लण्डी सेवा सञ्चालन हुनुपर्ने।
- अस्पतालमा वार्डको सुविधालाई स्तरोन्नती गर्न ड्रेसिङ, रुम काउन्सिलिङ रुम आदिलाई थप व्यवस्थित गर्नु पर्ने,
- अस्पतालमा आवश्यकता अनुसार क्याविन कोठाहरूको व्यवस्था गर्न सकिने,
- अस्पतालमा आवश्यकता अनुसार चेन्जिङ रुम, नर्स तथा डाक्टरको ड्युटी रुमको व्यवस्था हुनुपर्ने।

११. निष्कर्ष:

नेपाल सरकार मन्त्रिपरिषद्को मिति २०६५/०४/२९ गतेको निर्णय अनुसार १५ शैश्या अस्पतालको रुपमा स्वीकृति भई संचालनमा रहेको बर्दिबास अस्पतालले आधारभूत अस्पतालले पुर्याउनु पर्ने मापदण्ड र सेवा भन्दा बढि क्षमतामा सेवा प्रवाह गरी बर्दिबास नगरबासीलाई मात्र नभई आसपासका अन्य पालिका तथा जिल्लाका नागरिकहरूलाई समेत उल्लेख्य रुपमा स्वास्थ्य सेवा पुर्याई प्रदेशकै उत्कृष्ट अस्पतालको रुपमा परिचित हुदै गई रहेको सन्दर्भमा नियमित रुपमा अस्पतालको व्यवस्थापकीय सुधार गर्दै थप सुदृढ तथा निरन्तर सेवा प्रवाहको वातावरण श्रृजना गरी अस्पताललाई आत्मनिर्भर बनाउन सम्बद्ध सबै जिम्मेवार पक्षहरूबीच समन्वय, सहकार्य र सहभागितालाई बढोत्तरी गर्न आवश्यक देखिन्छ।